

szakaszon, a Bér-patak völgyében a Héhalom–Egyházasdengeleg határa és Egyházasdengeleg belterülete között, valamint az Egyházasdengeleg–Szirák–Bér közötti szakaszok) ideiglenes (gabona) és tartós (gyep, gaz, rét, legelő) elfedettsége miatt nem lehetett elvégezni. A bejárható területek a kelő kukoricával és napraforgóval kis mértékben elfedett parcellák voltak. A települések belterületén ugyancsak nem volt lehetőség hagyományos terepbejárás elvégzésére.

A már ismert 15 régészeti lelőhely állapotfelmérésén túl, a régészeti topográfiai szempontból viszonylag jól felderítettnek tartható területen két új lelőhelyet azonosítottunk Palotás és Kisbágyon területén egyet-egyét.

KOLLER MELINDA – REMÉNYI LÁSZLÓ

385. Papos, Vera-tanyától ÉK-re (KÖH 51404)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Régészettudományi Intézete 2010. július 6. és augusztus 30. között elvégezte az M3-192 jelű régészeti lelőhely megelőző feltárását. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt 12 565 m²-en 129 régészeti objektumot találtunk.

A lelőhely É-i részén szórványos gödrök formájában őskori teleprészletet tártunk fel. A kisméretű gödrökből kisméretű kerámiatöredékek és kevés patics került elő.

A lelőhelynek nagyjából a középső zónájában, a lehumuszolt felszín Ny-i szélénél késő bronzkori (Berkesz-jellegű leletanyag) objektumok kerültek elő. A nagyobb kiterjedésű késő bronzkori település túlnyúlik a lelőhely Ny-i szélénél. A kisebb-nagyobb gödrökből nagyrészt kerámiatöredékek, őrlőkötöredékek és paticsdarabok kerültek elő.

A lelőhely DK-i zónájában szintén szegényes leletanyagú, kevés gödörből álló, valószínűleg őskori tanyaszerű telepet tártunk fel. Objektumaiból kevés és kisméretű kerámiatöredék és patics került elő. Ehhez a telephez tartozhatott valamilyen karám – erre utalnak a teleprészlet szélén feltárt cölöphelyek.

Az egész lelőhelyen szétszórva jelentkeztek kisebb méretű, többnyire sekély gödrök. Ezek egy időhorizontba tartozására egységes, a többi objektumtól eltérő betöltésük utalt. Egy esetben az egyik ilyen gödör metszett egy késő bronzkori gödröt. Ez jelzi, hogy ezek a gödrök fiatalabbak a késő bronzkori településnél. Alátámasztja még ezt a megfigyelést, hogy bizonyos esetekben a késő bronzkori település és a tanyaszerű telepek objektumaik jelentkezési szintjénél magasabban jelentkeztek.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Nicklas Larsson régész; Cservenáknék Kasza Edit, Erdei Krisztina, Farkas Gábor technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

KALLI ANDRÁS

386. Pákozd, Kopolyás-dűlő (Pipacsos) (KÖH 22081)

(Fejér megye) R, Kö

2010. április 6. és június 15. között próba- és megelőző feltárást végeztünk a 067/4 hrsz.-ú telken, 697 m²-en. A humuszolást gépi erővel végeztük, az objektumok jelentkezési szintjének elérését követően kézi nyesést folytattunk. A felszínen 15 objektumot különítettünk el, ezek jelentős része rézkori, elszórtan középkori jelenségeket is észleltünk.

A területen 1–1,5 m-es vastagságban található a humuszszint, mely barna, homokos, jól megmunkálható föld. A lehumuszolt felszín alja sárga, sóderes. Az É-i irányba elterülő hegyvonulatokból lemosódó kőzetanyag van a területen, vöröses-sárgás színű alapkőzet-réteggel. A felületen házra utaló cölöplyukrendszer nem találtunk. Pedig egyértelmű, hogy a telepen több háznak, házrésznek kell elhelyezkednie, ezt jól mutatják az egymást követő árok, és a házakat kerítő árokrendszerek.

A rézkori objektumokon kívül középkori jelenségekből adódó anyag nélküli objektumok sora található.

A rézkori telepjelenségek nem intenzíven helyezkedtek el, hanem egymástól 5–15 m távolságban megújuló formában jelentkeztek. A kihagyások jellegéből nyilvánvalóan az árokrendszerekhez köthetően telkek, házrészek meglétét lehet feltételezni.

Az adott korra jellemző kis mennyiségű leletanyag került elő. Az általunk húzott 300 m-es ároksor minden részében található rézkori telepjelenség. A lelőhely minden irányban tovább terjed.

FÜLÖP GYULA

387. Pápa, Fő tér (KÖH 8902)

(Veszprém megye) Á, Kk

A Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság 2010. október 1. és november 20. között végzett próbafeltárást a téren, amelyet a tervezett rehabilitációhoz kapcsolódó munkák, így szintsüllyesztés, burkolatcsere, új közművek fektetése tett szükségessé. A lelőhely a város központjában helyezkedik el, lakó és középületekkel övezett területen, amelyen a 83. sz. főút városi szakasza vezet keresztül.

A próbafeltárás területét az MRT 4. kötete 61/1a, 61/2, és 61/4 sz. lelőhelyei fedik le. Itt 1982-ben Mithay Sándor feltárást, 1996-ban Rainer Pál közműfektetési munkához kapcsolódó leletmentést végzett. A régészeti és a forrásadatok alapján várható volt, hogy a város középkori eredetű, Szt. István vértanú tiszteletére szentelt

plébániatemplomának alapfalai, valamint a templom körüli, a 18. századig használt temető temetkezései, ill. a tér D-i és Ny-i oldalán szilárd falazatú épületek maradványai kerülnek elő. Az utóbbiak meglétét az 1730–1732-ből származó J. H. Maynzeck-féle kataszteri felmérés is igazolja.

Az 1982-es ásatás alkalmával a gótikus plébániatemplom alapfalának részletei kerültek elő, amelyet a Szt. István plébániatemplommal azonosítottak. Az 1996-os leletmentéskor a templom poligonális szentélyének kisebb falszakaszai is felszínre kerültek, valamint a jelenlegi templom Ny-i oldalán egy közelebből nem azonosított épület alapfalai. Mindkét ásatás alkalmával bontottak ki a templom körüli temetőhöz tartozó temetkezéseket is.

Ásatásunkat tíz szelvényben végeztük el a tér több pontján, amelyek közül a legkisebb 36, a legnagyobb 242 m² volt.

A jelenlegi barokk plébániatemplom D-i oldalán, annak főbejárata előtt megnyitott szelvényben előkerült az 1982-ben már megtalált középkori plébániatemplom D-i oldalhajójának D-i falszakasza, valamint egy ehhez kapcsolódó újkori kripta téglafalazata és a templom D-i falához támaszkodó téglaboltozatának boltindítása. A barokk plébániatemplomtól DK-re az egyik szelvényben sikerült megfogni a nyolcszög három oldalával záródó poligonális szentély ÉK-i falszakaszát, valamint a szentélyhez kapcsolódó három támpillért. Ezáltal lehetőség nyílt a korábbi eredmények alapján kisserkesztett templomalaprajz pontosítására, hitelesítésére. A gótikus alaprajzú, feltehetően háromhajós, poligonális szentélyű, keletelt templom nagyobb részben a jelenlegi barokk plébániatemplom D-i része alatt helyezkedik el. Utóbbi 1773-ben megkezdett építések a középkori falakat csak az építési szintig bontották vissza, így az alapfalak a jelenlegi aszfaltburkolat alatt mintegy 30–35 cm-rel jelentkeztek. Kis felületen kibontható volt a templombelsőnek a barokkban megújított téglapadlója is.

A tér K-i oldalán nyitott szelvényekben a templom körüli temető kőből rakott körítőfalának ÉNy–DK irányú szakaszát sikerült feltárnunk több szelvényben is. A középkori templom szentélye mellett, attól K-re mészkőfalazat rövid falszakaszai kerültek elő, amelyek kapcsolódnak a temető körítőfalához, funkciójukat, kiterjedésüket azonban az itt húzódó élő közművek miatt nem vizsgálhattuk. A tér DK-i oldalán nyitott szelvényben a körítőfal Ny-i oldalán újkori pusztulási és építési rétegek kerültek elő, amelyek a temetőfal külső oldalához csatlakozó épületekhez tartoztak. A templom körüli temető D-i és K-i részét az új, barokk templom építések csak csekély mértékben bolygatták, ennek területén kora újkori és újkori sírokat tártunk fel, legtöbb esetben koporsónyomokkal, mellékletként jellegzetesen újkori anyag, medállal díszített rózsafüzér, huzalos és gyöngyös díszitménnyel ellátott párták, lábbeli sarokvasalatok, ezenkívül egy sírból ezüstözött, préselt rézveretes pártaövhez tartozó övcsat és övveretei

kerültek elő. A temető felső rétegében nagyobb számú gyermeksírt tártunk fel.

A tér D-i részén megnyitott három szelvényben újkori épületek vegyes és téglafalazatú alapfalai, valamint egy ciszterna kerültek elő. Itt sikerült megfogni a tér késő középkori kőburkolatú járósíntjét, a jelenlegi járósínthez képest mintegy 110 cm mélységben. A tér D-i és DK-i oldalán nyitott két szelvényben, valamint a barokk plébániatemplom Ny-i oldalán nyitott szelvényben 11–12. századi leletanyaggal kísérve Árpád-kori telephez tartozó jelenségek (veremház, tárológödrök, nagyszámú cölöphely, karószerkezetes sövényfal hosszan húzódó alapárkai, több kemence, egy gerendaszerkezetes épület), valamint egy 12. századi leletanyaggal keltezhető házhoz tartozó építési áldozatként, madárcsontokat tartalmazó, szájával lefelé fordított fazék került elő. A jelenlegi plébániatemplom Ny-i oldalán nyitott szelvényben az altalajba mélyedő Árpád-kori objektumok már 70–80 cm-en jelentkeztek, míg a tér DK-i részén nyitott szelvényben az Árpád-kori rétegek alatt a bolygatlan altalajt csak 310–320 cm mélyen sikerült elérni.

A próbafeltárással érintett 955 m²-en a 11. századtól az újkorig terjedő időszakra vonatkozóan összesen 483 stratigráfiai egységhez tartozó régészeti jelenséget tártunk fel.

Az előkerült leletanyag a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság Laczkó Dezső Múzeuma raktárába került.

Munkatársak: Pintér László régész, Kasza Katalin, Mrenka Attila, Kiss Róbert régésztechnikusok.

SZVATH MÁRTON

388. Pátka, Forró-dűlő (KÖH 79645)

(Fejér megye) Ró

2010. szeptember 2-án a 0146/12 hrsz.-ú ingatlanon régészeti megelőző feltárást és megfigyelést végeztünk, öntözőhálózat bővítését megelőzően, közel 149 m²-en. A humuszréteg eltávolítását, valamint a finomnyesést gépi erővel végeztük. Az adott területen DK–ÉNy irányú 160×86 m-es árkot húztunk. Az árok DK-i végében leletanyag nélküli, betöltéséből vélhetően római kori árok került elő, mely a területen É–D irányba húzódott. A római árok 4 m hosszúságban és 90 cm szélességben volt megfigyelhető, a többi része Ny-i és K-i irányba a megfigyelt területen kívül esett.

A római árokból megközelítőleg 3 m hosszú szakaszt tártunk fel. Relatív mélysége a humuszolási szinttől mérve kb. 90 cm, szélessége kb. 90 cm.

Feltehetőleg a dombvonulat mentén a vízjárásra néző részén húzódik a lelőhely objektumokkal teli része, amit a helyszínen megfigyeléssel igazoltunk. Az árok ettől a résztől DK-i irányban van, a lelőhely egyik vízvezető árkát találhattuk meg. Az alsó út menti árok-részen további objektumok nem kerültek elő, valószínű, hogy a település ebbe az irányba nem terjed tovább.

FÜLÖP GYULA